

رابطه بین شبکه پیام‌رسان تلگرام با ایجاد ناآرامی‌های قومی در مناطق کردنشین

استان کرمانشاه از نگاه کارشناسان پلیس امنیت

جعفر حسین پور^۱، محمد اسدی فرد^۲، حسین براری^۳

تاریخ دریافت: ۹۷/۰۲/۲۶

تاریخ پذیرش: ۹۷/۰۳/۲۰

چکیده

زمینه و هدف: امروزه فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی نوین در بستر فضای مجازی به عامل مهمی برای بسیج کنش‌های جمعی و جنبش‌های اجتماعی اعتراض آمیز در سراسر جهان تبدیل شده است. شبکه پیام رسان تلگرام از جمله تاثیرگذارترین این فناوری‌ها است. با توجه به تنوع قومی در جامعه ایران و کارکردهای مثبت و منفی که به دنبال دارد، این پژوهش درصدد بررسی رابطه بین شبکه پیام رسان تلگرام با ایجاد ناآرامی‌های قومی کردنشینان استان کرمانشاه از نگاه کارشناسان پلیس امنیت است.

روش: این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر شیوه اجرا توصیفی-پیمایشی است. جامعه آماری این پژوهش را کارشناسان پلیس اطلاعات و امنیت عمومی استان کرمانشاه تشکیل داده‌اند و حجم نمونه بر اساس جدول کرجسی و مورگان، ۱۷۰ نفر برآورد شد. داده‌ها به وسیله پرسشنامه روا و پایا (آلفای کرونباخ ۰/۹۵) جمع‌آوری و با استفاده از نرم افزار SPSS و آزمون همبستگی پیرسون تحلیل شدند.

یافته‌ها و نتایج: پژوهش نشان داد از نگاه کارشناسان پلیس امنیت، چهار مولفه برجسته سازی مشکلات اجتماعی و قومی، گسست‌های قومی، کمپین‌های مجازی و طرح اطلاعات غیر واقعی در رابطه با قوم کرد از طریق پیام رسان تلگرام با ایجاد ناآرامی‌های قومی کردنشینان استان کرمانشاه ابطنه وجود دارد. بنابراین اتخاذ تدابیر پیشگیرانه و مقابله ای برای خنثی سازی و مدیریت این پیام رسان، ضروری است.

واژه‌های کلیدی

شبکه‌های اجتماعی، تلگرام، قومیت، کرمانشاه، قوم کرد، گسست قومی

۱. دانشیار گروه علوم اجتماعی دانشگاه علوم انتظامی امین (نویسنده مسئول)؛ j.sadat95@gmail.com

۲. استادیار داخلی گروه اطلاعات دانشگاه علوم انتظامی امین؛ m.fard919@gmail.com

۳. دانش آموخته کارشناسی ارشد علوم امنیت انتظامی دانشگاه علوم انتظامی امین؛ ezraeilbarari@gmail.com

مقدمه

عصر حاضر، عصر ارتباطات و اطلاعات است، عصری که در آن رسانه‌ها نقش مهمی در شکل‌گیری و جهت‌دهی افکار عمومی در سطوح مختلف ملی، منطقه‌ای و جهانی بازی می‌کند. اینترنت و شبکه‌های اجتماعی با جای دادن طیف گسترده‌ای از بازیگران و کنشگران سیاسی - اجتماعی در فضای مجازی، از یک سو، ابزاری برای تبلیغ و اشاعه نهاد‌های سیاسی، اجتماعی و فرهنگی بوده و از سوی دیگر منبعی مهم در ارائه آگاهی‌های سیاسی - اجتماعی در جهان، عامل ارتباط فعالان سیاسی با مردم و در نهایت برانگیزاننده مهم رفتارهای اعتراضی و بسیج اعتراض‌ها در جهان به‌شمار می‌روند. از این رو می‌توان گفت که اینترنت و شبکه‌های اجتماعی مهم‌ترین تجلی و نشانه قدرت نمادین، هویت‌سازی و تبلیغات در عصر جدید هستند (سردارنیا، ۱۳۸۸). از میان همه تأثیرات و نقش‌های مثبت و منفی شبکه‌های اجتماعی بر افراد و جوامع جدید و فارغ از همه آن‌ها، مسأله‌ای که اهمیت بسیاری در بحث شبکه‌های اجتماعی داشته است، نوعی سیطره پنهان است که روابط انسانی را مسخر خویش ساخته است. حقیقت این است که جوامع امروزی، خواسته یا ناخواسته از مجموعه‌ای از شبکه‌های اجتماعی واقعی شکل گرفته‌اند که مجموعه آن در اصطلاح «جامعه» معرفی شده است. به دلیل استقبال بی‌نظیر و گسترده کاربران از این شبکه‌ها و بازدید دائمی هر یک از آنان از صفحه‌های خود در شبکه‌ها، اجتماع آنان توانسته است نقش بسیار مؤثر و گسترده‌ای را در ایجاد اجتماعات، تحولات و بحران‌ها با اغراض صحیح یا ناصحیح ایجاد کند. شبکه‌های اجتماعی از مهم‌ترین و مدرن‌ترین ابزارها و رسانه‌های ارتباط جمعی‌اند و در این میان، شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر تلفن همراه، اصلی‌ترین نقش را در ایجاد ارتباطات مجازی میان افراد و گروه‌ها ایفا می‌کنند. نقش جدی و تأثیرگذار این گونه پایگاه‌های اینترنتی در اطلاع‌رسانی سریع و گسترده، جایگاه ویژه‌ای را برای این دسته از پایگاه‌ها به وجود آورده است. یکی از پیامدها و نتایج مهم حضور و مشارکت کاربران در این شبکه‌ها، فراهم‌آوری زمینه حرکت‌های جمعی و بحران‌ها و یا در نقطه مقابل، مهار

آن است (اکبری، ۱۳۸۹). برقراری ارتباط از طریق اینترنت و فضای مجازی برای جنبش‌های جدید سیاسی - اجتماعی ایده آل است چراکه این روش غیر متمرکز بوده و قابلیت کنترل کمتری دارد و هویت افراد نیز به راحتی فاش نمی‌شود. کارشناسان رسانه معتقدند که شبکه‌های اجتماعی به ویژه تلگرام، با توجه به سطح بالای کنشگری کاربران نسبت به نمودهای سنتی رسانه از پویایی، تنوع و پیچیدگی‌های به مراتب بالاتری برخوردار بوده و البته در ایجاد بحران‌های قومی و اشاعه برخی آسیب‌های اجتماعی نیز دارای ظرفیت بالقوه بالایی می‌باشد. این شبکه‌ها نفوذ قابل توجهی در بین کاربران ایرانی به ویژه اقوام و گروه‌های قومی دارد که به شیوه‌های مختلف سعی دارند هویت قومی خود را به تصویر بکشند.

بیشتر کشورهای جهان از اقوام متعدد تشکیل یافته‌اند. تنوع قومی می‌تواند هم منبع چالش‌های متعدد باشد و هم فرصت‌هایی را برای رشد و توسعه کشور فراهم ساخته و منبع قدرت محسوب شود (سعدآبادی، پورعزت و عباسی، ۱۳۹۲). گیدنز بر این باور است که نژادپرستی و تبعیض قومی^۱ نه تنها هنوز در اروپای غربی، مانند فرانسه، سوئیس، هلند و سوئد پابرجاست، بلکه نشانه‌هایی وجود دارد که رو به افزایش است (گیدنز^۲، ۱۳۶۷: ۳۰۷). تنوع قومی در ایران به دلیل موقعیت استراتژیک و ژئواستراتژیکی که در منطقه دارد، از حساسیت بالایی برخوردار است و در صورت تبدیل شدن هویت‌های قومی و محلی به قوم‌گرایی و احساس برتری و سلطه بر اقوام دیگر، می‌تواند زمینه ساز تعارض قومی و مانع همبستگی و انسجام جمعی عام در سطوح جامعه باشد.

با توجه به تنوع قومی در جامعه ایران و با نگرش به وجود شبکه‌های اجتماعی مجازی مبتنی بر تلفن همراه که به عنوان ابزاری برای طرح موضوعات مختلف در فضای مجازی، در اختیار تعداد قابل توجهی از کاربران قرار دارند، این پژوهش درصدد پاسخگویی به این

1. Ethnic Discrimination
2. Giddens

سوال است که بین شبکه اجتماعی مجازی تلگرام، با ایجاد ناآرامی‌های قومی مناطق کرد نشین استان کرمانشاه چه رابطه ای وجود دارد؟

پیشینه پژوهش: بررسی‌های به عمل آمده در بین پژوهش‌های ایرانی نشان داد که پیرامون بررسی رابطه بین شبکه پیام رسان تلگرام با ایجاد ناآرامی‌های قومی مناطق کرد نشین به طور خاص تاکنون تحقیقی صورت نگرفته است. در ادامه به برخی مطالعات که تاحدودی با این پژوهش مشابهت داشته و در جهت دهی نگرش نویسنده به موضوع، کمک کننده بوده‌اند اشاره می‌شود.

قاسمی (۱۳۸۸)، در پژوهشی به بررسی نقش رسانه‌ها در ایجاد همگرایی ملی در بین مرزنشینان استان آذربایجان غربی پرداخته و دریافت که رسانه‌های جمعی از طرفی با دستکاری و تحریک به تغییر و تهدید بافت اجتماعی یک جامعه، نابسامانی‌های اجتماعی را دامن می‌زنند و از طرفی می‌توانند با مدیریت صحیح از ایجاد شکاف‌های اجتماعی جلوگیری کنند. نتایج این پژوهش حاکی از آن است که تلویزیون در ایجاد همگرایی از طریق «جامعه‌پذیری»، «تقویت همبستگی»، «تقویت ارزش‌های ملی» و «تقویت ارزش‌های اسلامی» و رادیو در «تقویت ارزش‌های ملی» و «تقویت ارزش‌های اسلامی» اثر معنی‌داری دارند.

اکبری (۱۳۸۹)، در پژوهشی با عنوان «نقش شبکه‌های اجتماعی در ایجاد و مهار بحران‌ها» عنوان نموده که یکی از پیامدهای مهم حضور و مشارکت کاربران در این شبکه‌ها، فراهم آوردن زمینه حرکت‌های جمعی و بحران‌ها و یا در نقطه مقابل، مهار آن است. آقای و صادقی (۱۳۹۰)، با واکاوی نقش اینترنت و رسانه‌های اجتماعی جدید در تحولات منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا، ادعا کرده‌اند که نقش اجتماع‌سازی شبکه‌های اجتماعی در برخی از کشورهای منطقه موجب ایجاد بحران شده و در کنار عوامل دیگر، زمینه را برای سقوط و اصلاحات سیاسی برخی از رژیم‌های منطقه فراهم آورده است.

کبریایی‌زاده (۱۳۹۰)، در مطالعه‌ای با عنوان «نقش شبکه‌های اجتماعی در شکل‌گیری تحولات سیاسی و فرهنگی با تمرکز بر امواج بیداری اسلامی در خاورمیانه»، اظهار داشته است که شبکه‌های اجتماعی مجازی به واسطه بسیج نیروها در تحولات اخیر خاورمیانه تحولی‌ابزاری و روش‌شناسانه در ایجاد جنبش‌های سیاسی و اجتماعی ایجاد کرده است.

حیدری و شاوردی (۱۳۹۲)، در پژوهشی به بررسی فرصت‌ها و تهدیدهای پیش‌روی شبکه‌های اجتماعی مجازی و قومیت پرداخته و نشان دادند که حاکم بودن فضای دموکراتیک بر شبکه‌های اجتماعی و ارزشمند بودن رفتارهای دموکراتیک در این شبکه‌ها باعث تلطیف عقاید گروه‌های تندرو یا در حاشیه ماندن آنها شده است. فراهم آمدن فضای تعامل و گفتگوی بین قومی و وجود امکان شناخت متقابل و درک تفاوت‌های فرهنگی از مهم‌ترین فرصت‌های شبکه‌های اجتماعی در حوزه قومیت است.

سعدآبادی و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهشی با شناسایی مولفه‌های همبستگی ملی در اقوام ایرانی به این نتیجه رسیده‌اند که هر یک از قومیت‌ها به شکل بالقوه، ظرفیت قابل توجهی برای ادغام در مصالح ملی، مشارکت سیاسی و حفظ و حراست از کشور دارند، بنابراین تهدیدهای مطرح شده در مورد گروه‌های قومی، بیشتر بر اثر مشکلات مدیریتی بوده و می‌توان با مدیریت مناسب ارزش‌های ملی و توسعه عدالت بین قومی، این تهدیدها را برطرف ساخت.

ژو، شین، براس و زانگ^۱ (۲۰۰۹)، در پژوهشی به این نتیجه دست یافتند که شبکه‌های اجتماعی ممکن است دسترسی به دیگران با افکار و دیدگاه‌های مختلف را امکان‌پذیر کند و حتی دیگرانی که شبیه به هم هستند را به هم پیوند می‌دهد، اما این شبکه می‌تواند تهدیدی برای ارزش‌های فردی نیز محسوب شود.

1. Zhou, Shin, Brass, Zhang

سانتوس و لانگ پن^۱ (۲۰۱۴)، در پژوهش خود نشان دادند که «فرهنگ» به شدت از شبکه‌های اجتماعی متأثر می‌شود.

با نگاهی اجمالی به پژوهش‌های گذشته در می‌یابیم که مطالعات انجام شده بیشتر در صدد بررسی نقش شبکه‌های اجتماعی و فضای مجازی به شکل عام در ایجاد همگرایی، همبستگی، نقش آفرینی در تحولات سیاسی و تبیین فرصت‌ها و تهدیدات پیش رو بوده‌اند، اما در پژوهش حاضر، ضمن بهره‌گیری از نتایج یافته‌های پیشین، پژوهشگران قصد دارند به صورت موردی با تأکید بر شبکه پیام‌رسان تلگرام، تأثیر فعالیت‌های کاربران در این شبکه را بر ناآرامی‌های مناطق کردنشین کرمانشاه بررسی نمایند.

مبانی نظری:

شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر تلفن همراه: یکی از مفاهیم نوظهور در موضوع فناوری اطلاعات، شبکه‌های اجتماعی در فضای مجازی است. شبکه اجتماعی مجازی، جامعه‌ای است که هزاران یا میلیون‌ها عضو داشته و تعامل بین آن‌ها از طریق استفاده از یک شبکه کامپیوتری و اینترنت اتفاق می‌افتد (آذرخش، ۱۳۹۲: ۱۵). شبکه‌های اجتماعی به افراد در مناطق گوناگون دنیا اجازه می‌دهند با هم نوعان و غیر هم نوعان خود گفتگو کنند، گویی که آن‌ها در یک باشگاه سرگرم هستند (مولاناپور، ۱۳۹۱: ۷۳).

هر چند زمان زیادی از ظهور شبکه‌های اجتماعی فعال بر روی اینترنت نمی‌گذرد، اما از همان آغاز فعالیت این شبکه‌ها در سپهر مجازی و به ویژه از اواسط دهه ۱۹۹۰، که کاربرد این شبکه‌ها عمومیت یافت، بحث‌های فراوانی پیرامون عملکرد آن‌ها و تأثیراتی که چنین شبکه‌هایی می‌توانند بر کاربران‌شان بگذارند، در گرفته است (کلاهیجان، ۱۳۹۱: ۵۱). امروزه دیگر گشت و گذار در وب، سفر یک نفره و مکاشفه تنهایی نیست، زیرا شبکه‌های اجتماعی از قبیل فیس بوک، توئیتر و... به بخش جدایی‌ناپذیری از فرهنگ زندگی آنلاین تبدیل شده‌اند. طی پنج سال گذشته موضوع شبکه‌های اجتماعی مجازی اصلی‌ترین دغدغه

1. Santos, E; Long Pan

کاربران اینترنت در دنیا و به تبع آن ایران بوده است. شبکه‌های اجتماعی مجازی در حال حاضر قوی‌ترین رسانه آنلاین در دنیا به شمار می‌روند. این شبکه‌ها به دلیل تکثر و تنوع محتوایی و قابلیت‌های متعدد نرم‌افزاری و اینترنتی با استقبال وسیعی از سوی کاربران مواجه شده‌اند (ضیایی پرور، ۱۳۸۹: ۳۳). کاربران ایرانی از پیش‌فعالیت گسترده‌ای بر روی وبلاگ‌ها و شبکه‌های اجتماعی فعال بر روی اینترنت داشته‌اند که به نظر می‌رسد این امر در آستانه انتخابات ریاست جمهوری دهم و به ویژه پس از انتخابات، به واسطه فضای رسانه‌ای شکل گرفته، وسعت بیشتری پیدا کرده است. در پرتو چنین تحولاتی، این روزها زمانی که از عنوان شبکه‌های اجتماعی استفاده می‌کنیم، خواه ناخواه نام فیس‌بوک و توییتر در ذهن تداعی می‌شود. فیس‌بوک بر اساس برخی آمار، رتبه اول را در میان کلیه پایگاه‌های اینترنتی جهان از نظر تعداد اعضا دارا است. اعضای این شبکه‌ها می‌توانند نوشته‌ها، عکس‌ها و فیلم‌هایی را که می‌پسندند یا خودشان تهیه کرده‌اند به دیگران ارائه کنند. در این شبکه‌ها افراد همفکران خود را در سراسر دنیا پیدا می‌کنند و داشته‌هایشان را به اشتراک می‌گذارند و یا اینکه می‌توانند با بحث و استدلال، حتی مخالفان ایده‌ها و عقایدشان را هم با خود همراه و همفکر کنند. در این میان، جدا از آنچه در خصوص ماهیت شبکه‌های اجتماعی اینترنتی گفته شد، تعاریف متفاوتی از شبکه‌های اجتماعی اینترنتی ارائه شده است که بیشتر شامل مفهوم مشتری هستند. طبق استدلال راین گلد، شبکه اجتماعی مجازی، معمولاً به معنای شبکه الکترونیکی ارتباطات متقابل است که محدوده‌اش را خود تعریف می‌کند و پیرامون علاقه یا هدف مشتری تشکیل شده است، گرچه در برخی مواقع، ایجاد ارتباط به خودی خود، به هدف تبدیل می‌شود (کاستلز، ۱۳۸۰: ۳۸۶). شبکه اجتماعی، روابط ضعیف را تقویت و نیرومند می‌سازد، تعامل‌های سرد میان مردم را که به ندرت با یکدیگر ملاقات می‌کنند، از بین می‌برد و باعث همبستگی تمام مهره‌هایی می‌شود که دیدگاه‌هایی مشابه با هم در نقاط مختلف دارند؛ این شرایط به خوبی در جنبش‌های سیاسی دیده می‌شود (رحیمی، ۱۳۹۲: ۴۹).

نظریه جامعه شبکه‌ای کاستلز: در بین نظریه پردازان علم ارتباطات، مانوئل کاستلز^۱ یک نویسنده متمایز است. کاستلز، حوزه‌های جامعه‌شناسی شهری، مطالعات سازمانی، فضای مجازی، جنبش‌های اجتماعی، جامعه‌شناسی فرهنگ و اقتصاد سیاسی را در کنار هم مطالعه می‌کند تا یک تحلیل بین رشته‌ای از جهان پیچیده رسانه‌ای شده امروز به دست دهد. به اعتقاد کاستلز، در رسانه‌های جدید ارتباطی، امکانات و قابلیت‌های نو و دموکراتیک برای ارتباطات و مشارکت وجود دارد. این امکانات، توان و ظرفیت بالقوه ایدئولوژی غالب را برای اعمال سلطه، محدود می‌سازد. در عوض، افراد قادر خواهند بود تا جهان‌های مجازی خود را بسازند که پایه دموکراتیک شدن تصورات و باورها است (کاستلز، ۱۳۸۰).

نظریه حوزه عمومی هابرماس^۲: تعریف هابرماس از حوزه عمومی بر محوریت گفت و گوی عقلانی و انتقادی استوار است. به اعتقاد وی اینترنت سه کارکرد سیاسی-اجتماعی به شرح زیر دارد:

- تأمین دسترسی همگانی به حوزه عمومی برای مشارکت در گفت و گوی عقلانی - انتقادی درباره موضوعات و امور جامعه؛
- شکل دادن به افکار عمومی از طریق تبادل اطلاعات و نظرها در میان شهروندان و نمادهای سیاسی و مدنی؛
- سازماندهی و هماهنگ‌سازی فعالیت‌های سیاسی جمعی و مشترک برای دستیابی به اهداف جمعی و کنترل و عقلانی کردن قدرت سیاسی و اقتصادی (هابرماس به نقل از نظام بهرامی، ۱۳۸۱).

نظریه برجسته‌سازی: این نظریه مدعی است رسانه‌ها در انتقال پیام‌ها نوعی اولویت یا برجسته‌سازی به وجود می‌آورند؛ رسانه‌ها با بزرگ کردن و اولویت دادن به برخی

---

1. Castells, Manoel
2. Habermas

موضوعات بر اولویت‌های مردم تاثیر می‌گذارند(شاو و مک کامبز^۱ به نقل از دادگران، ۱۳۸۴).

نظریه مارپیچ سکوت: نظریه مارپیچ سکوت بر این فرضیات استوار است: ۱- اگر مردم احساس کنند دارای عقاید مشترک با دیگران هستند، درباره آن‌ها با یکدیگر صحبت می‌کنند؛ ۲- افراد ممکن است از رسانه‌های جمعی به عنوان منبع توزیع عقاید استفاده کنند؛ ۳- همه رسانه‌ها به شیوه‌ای تقریباً انحصاری، عقاید مشابهی را بیان می‌کنند(هم صدایی)؛ ۴- بسیاری از افراد که عقیده خاصی دارند، از ترس انزوا از آن دفاع نمی‌کنند. لذا هر چه بیشتر، افراد ساکت بمانند، دیگران احساس می‌کنند که عقیده مخالف وجود ندارد و بنابراین مارپیچ سکوت در جامعه شکل می‌گیرد(ویندال، سینگانیزر و اولسون^۲ ۱۳۷۶).

نظریه کاشت: این نظریه بر آثار تدریجی و دراز مدت رسانه‌ها به ویژه تلویزیون بر شکل‌گیری تصویر ذهنی مخاطبان از دنیای اطراف و مفهوم سازی آنان از واقعیت اجتماعی تأکید می‌کند (جرج گربنر^۳ به نقل از سورین و تنکارد، ۱۳۸۱).

نا آرامی‌های قومی: شناخت نظریه‌های مرتبط با نا آرامی‌های قومی و بحران‌های قومی، برای استقرار نظم اجتماعی و مدیریت تفاوت‌های قومی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، زیرا شناخت و دریافت علل و انگیزه‌های خشونت‌های قومی و مذهبی بر اساس نوع، ماهیت و ابعاد، از ضروری‌ترین مسائل در مدیریت شکاف‌های قومی است. از دهه ۱۹۶۰ به بعد، رشته‌های گوناگون علوم اجتماعی چون جامعه‌شناسی، روان‌شناسی، علوم سیاسی و جغرافیای سیاسی به تیبین دلایل سیاسی شدن قومیت پرداخته‌اند. در اینجا، صرفاً عمده‌ترین نظریه‌های که از سوی جامعه‌شناسی و علوم سیاسی در این زمینه ارائه شده، به اختصار مورد بررسی قرار می‌گیرند.

1. Shaw and McCabean
2. Windal &, Singanizer & Olson
3. George Grebner

درحالی که جامعه شناسان، عمدتاً، بر جنبه های ساختاری جامعه، انحصار موقعیت های اجتماعی توسط یک گروه، توزیع نابرابر فرصت ها و تبعیض اجتماعی تأکید نموده اند، در علوم سیاسی بیشتر به نقش دولت و ساختار قدرت، سیاست ها و رویکردهای دولت در زمینه اقوام و مشارکت آن ها در تصمیم گیری های سیاسی، پذیرش و عدم پذیرش مشروعیت سیاسی قومی میزان تأثیر علایق و منافع قومی در تشکیل و سیاست های دولت و نقش نخبگان قومی توجه می شود. یکی از نظریه های جامعه شناختی سیاسی شدن شکاف های قومی، نظریه محرومیت نسبی و نابرابری اجتماعی است. این نظریه برای تشریح منشأ بحران های قومی و جنگ های داخلی در مطالعات اجتماعی کاربرد زیادی دارد. بر اساس این نظریه منشأ بسیج گروه های قومی - اجتماعی بر این اصل استوار است که قومیت ها کمتر از آن چه که حق شان است دریافت می کنند. مهم تر از واقعیت های عینی، وجود احساس روانی و ذهنی در این زمینه است (دعاگویان و عبدالرحمانی، ۱۳۹۶: ۳۸).

گفتنمان های نظری در خصوص گروه های قومی: گروه های قومی، به عنوان عاملی قوی در عرصه تصمیم گیری های داخلی کشورها، از اهمیت بسیاری برخوردارند. تنوع گروه های قومی در میان جوامع، واقعیتی انکار ناپذیر است. نحوه برخورد و مدیریت سیاسی هر جامعه با گروه های قومی متنوع موجود در کشورها موضوع بسیار مهمی است. علاوه بر آن نحوه تعامل گروه های قومی در مدیریت سیاسی شکل می گیرد. شیوه هایی که مدیریت سیاسی جوامع در برابر گروه های قومی به کار گرفته اند در قالب دو الگوی عمده همانندسازی و کثرت گرایی دسته بندی می شوند.

- **نظریه همانندسازی:** هنگامی که ارزش ها، عادات، هنجارها و سبک زندگی یکی از گروه های قومی جامعه بر دیگر گروه های قومی آن جامعه مسلط شود، آن ارزش ها و هنجارها و... از سوی دیگر گروه های قومی پذیرفته شده و گروه های قومی جامعه با یکدیگر همسان و همانند می شوند (صالحی و امیری، ۱۳۸۵: ۵۳)؛

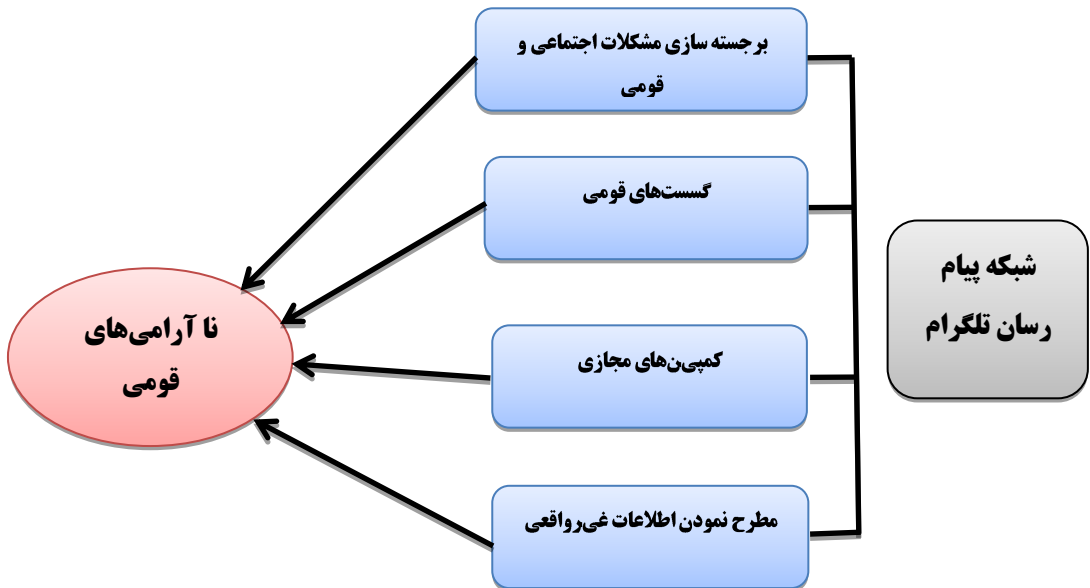
- **نظریه کثرت‌گرایی:** این نظریه نقطه مقابل الگوی همانندسازی است. در این الگو حفظ و حتی تشدید تفاوت‌ها میان گروه‌های قومی اصل است (صالحی و امیری، ۱۳۸۵: ۶۱). در مجموع چارچوب نظری این تحقیق، ترکیبی از نظریه‌های برجسته سازی شاو و مک کامبز، جامعه شبکه ای کاستلز، کنش ارتباطی هابرماس، کثرت‌گرایی قومی را شامل می‌شود که در جدول شماره ۱ ارتباط بین متغیرها، مولفه‌ها و نظریه‌های غالب تحقیق به خوبی تبیین شده است.

جدول شماره ۱: مدل سنجش تحلیل

(ابعاد و مولفه‌های شبکه اجتماعی تلگرام در به هم ریختگی‌های قومی)

متغیرها	مولفه‌ها	نظریه‌های حمایت‌کننده
برجسته‌سازی مشکلات اجتماعی و قومی	<ul style="list-style-type: none"> - بزرگ‌نمایی و سیاسی کردن مسائل اجتماعی اقوام کرد در تلگرام - برجسته‌سازی نامناسب بودن و وضعیت اقوام کرد در تلگرام - برجسته‌سازی مشکلات اقتصادی ویژه جوانان کرد از جمله بیکاری و... در تلگرام - انتقاد جدی بازیگران نسبت به توجه سازمان‌های دولتی به اقوام کرد در راستای القاء جو بدبینی در مناطق کرد نشین - تلاش برای ایجاد بدبینی و سیاه‌نمایی از مشکلات اقوام کرد - تاثیر بر آگاهی و اطلاعات اقوام کرد از طریق تمرکز روی بعضی از رویدادهای خاص 	نظریه برجسته‌سازی شاو و مک کامبز (۱۳۸۴)
گسست‌های قومی	<ul style="list-style-type: none"> - تقویت عصبیت‌های قومی از سوی گروه‌های تلگرامی - امکان‌سازی با هدف ایجاد شکاف و گسست قومی - امکان تشدید واگرایی ملی و گرایش‌های گریز از مرکز و میل به جدایی قوم کرد - وجود تبعیض علیه قومیت‌ها و بین‌المللی کردن موضوع خرده‌هویت‌های اقوام کرد - افزایش دامنه نارضایتی‌ها و ناکامی‌ها و انتشار آن از طریق تلگرام 	نظریه جامعه شبکه ای کاستلز (۱۳۸۰)، بهره‌برداری از محتواهای مهم در فضای مجازی تلگرام
کمپین‌های مجازی	<ul style="list-style-type: none"> - هدایت کاربران تلگرامی برای ایجاد جو بدبینی و تفرقه در بین اقوام کرد - مدیریت کاربران اقوام کرد در تلگرام از سوی بازیگران خارجی - جریان‌سازی و تبلیغات رسانه‌ای در راستای ایجاد واگرایی‌های قومی اطز طریق کمپین‌های مجازی - فراخوان‌های مجازی در تلگرام در رابطه با رویدادها و موضوعات مختلف قومی از طریق کمپین‌ها - افزایش توان کاربران و امکان بسیج قومی در تلگرام از طریق کمپین‌های مجازی 	نظریه شبکه‌های اجتماعی، کنش ارتباطی هابرماس (۱۳۸۵) و نظریه برجسته‌سازی شاو و مک کامبز (۱۳۸۴)

	<p>- شبهه افکنی و شایعه پراکنی از طریق کمپین های مجازی در راستای ایجاد ناآرامی های قومی طریق</p> <p>- کمپین ها یا کارزارهای اجتماعی به عنوان نماد های نوین جنبش های اجتماعی در راستای ایجاد بحران های قومی</p> <p>- راه اندازی کمپین های قومی در راستای ایجاد بحران های قومی در شهر های مرز نشین</p>	
<p>نظریه شبکه های اجتماعی، بهره برداری از محتوا تواید شده و رویدادهای مهم در فضای مجازی تلگرام</p>	<p>- تولید و انتشار پیام ها و محتوای نادرست و غیر واقعی از طریق گروه های تلگرامی</p> <p>- مطرح نمودن نابرابری های اجتماعی از طریق شبکه پیام رسان تلگرام به شیوه اغراق آمیز</p> <p>- مطرح نمودن اطلاعات دروغ و بی اساس در رابطه با قوم کرد در تلگرام</p> <p>- سیاه نمایی های قومی و نشر اکاذیب در شبکه پیام رسان تلگرام</p> <p>- ارائه آمار و ارقام دروغ در رابطه با تخصیص بودجه و امکانات دولتی به اقوام کرد</p> <p>- ارائه آموزه های غیر دینی و ناصحیح و تاثیر آن بر فرهنگ دینی اقوام</p> <p>- ارائه آمار و اطلاعات غیر واقعی راجع به عملکرد مسئولین نظام نسبت به قوم کرد در راستای دور کردن اقوام از مسئولین</p>	<p>طرح اطلاعات غیر واقعی</p>

نمودار ۱: مدل مفهومی پژوهش

روش

این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر شیوه اجرا توصیفی-پیمایشی است. جامعه آماری این پژوهش را کارشناسان پلیس اطلاعات و امنیت عمومی استان کرمانشاه تشکیل داده‌اند و حجم نمونه بر اساس جدول کرجسی و مورگان، ۱۷۰ نفر برآورد شد. داده‌ها به وسیله پرسشنامه روا و پایا (آلفای کرونباخ ۰/۹۵) جمع‌آوری و با استفاده از نرم افزار SPSS و آزمون همبستگی پیرسون تحلیل شدند.

یافته‌ها

یافته‌های توصیفی: در جامعه آماری مورد مطالعه ۸۱/۶ درصد پاسخگویان را کارشناسان مرد تشکیل داده‌اند. افراد با گروه‌های سنی ۲۰ تا ۳۰ سال از بین سایر کارشناسان، بیشترین استفاده کنندگان از شبکه اجتماعی تلگرام در موضوعات فرهنگی، اجتماعی و سیاسی، امنیتی بوده‌اند. ۶۸/۷ درصد آن‌ها دارای مدرک کارشناسی بوده‌اند و ۳۰ درصد آن‌ها کمتر از یک ساعت، ۵۹/۳ درصد بین ۱ تا ۳ ساعت و ۱۰/۷ درصد بیش از سه ساعت در روز وقت خود را در شبکه اجتماعی تلگرام برای امور اجتماعی و فرهنگی و به ویژه مسائل و مشکلات مربوط به قومیت‌ها و قوم کرد استان کرمانشاه صرف می‌کنند.

یافته‌های استنباطی: در این قسمت فرضیه‌های پژوهش آزمون می‌شوند.

فرضیه اول: بین فعالیت‌های مبتنی بر برجسته سازی مشکلات اجتماعی و قومی در شبکه پیام رسان تلگرام با ایجاد ناآرامی‌های قومی مناطق کردنشین استان کرمانشاه رابطه وجود دارد.

جدول ۲: بررسی رابطه بین برجسته سازی مشکلات اجتماعی و قومی در تلگرام با ایجاد ناآرامی های قومی استان کرمانشاه

		ایجاد نا آرامی های قومی	برجسته سازی مشکلات اجتماعی و قومی
ایجاد نا آرامی های قومی	شدت همبستگی	۱	**۵۵۸
	رابطه معنی داری		۰/۰۰۰
	تعداد پاسخ دهندگان	۱۵۰	۱۵۰
برجسته سازی مشکلات اجتماعی و قومی	شدت همبستگی	**۵۵۸	۱
	رابطه معنی داری	۰/۰۰۰	
	تعداد پاسخ دهندگان	۱۵۰	۱۵۰

نتایج جدول ۲ حاکی از آن است که سطح معنی دار به دست آمده کمتر از سطح معناداری ۰/۰۵ و شدت همبستگی (۲=۵۵۸) قوی و ضریب اطمینان ۹۹ درصد است. بنابراین نتیجه کلی این است که بین افزایش فعالیت های مبتنی بر برجسته سازی مشکلات اجتماعی و قومی در شبکه پیام رسان تلگرام، با ایجاد نا آرامی های قومی مناطق کردنشین استان کرمانشاه رابطه وجود دارد، بنابراین فرضیه اول تأیید می شود.

فرضیه دوم: بین فعالیت های مبتنی بر ایجاد گسست های قومی در شبکه پیام رسان با ایجاد نا آرامی های قومی مناطق کردنشین استان کرمانشاه رابطه وجود دارد.

جدول ۳: بررسی رابطه بین گسست های قومی در شبکه پیام رسان تلگرام با ایجاد نا آرامی های قومی استان کرمانشاه

		ایجاد نا آرامی های قومی	گسست های قومی
ایجاد نا آرامی های قومی	شدت همبستگی	۱	**۵۳۴
	رابطه معنی داری	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
	تعداد پاسخ دهندگان	۱۵۰	۱۵۰
گسست های قومی	شدت همبستگی	**۵۳۴	۱
	رابطه معنی داری	۰/۰۰۰	
	تعداد پاسخ دهندگان	۱۵۰	۱۵۰

نتایج تحلیلی آزمون همبستگی پیرسون در جدول ۳ نشان می دهد که سطح معنی دار به دست آمده کمتر از سطح ۰/۰۵ و شدت همبستگی ($F=۵۳۴^{**}$) قوی و ضریب اطمینان ۹۹ درصد است. بنابراین بین افزایش فعالیت های مبتنی بر گسست های قومی در شبکه پیام رسان تلگرام، با ایجاد نا آرامی های قومی مناطق کردنشین استان کرمانشاه رابطه وجود دارد لذا فرضیه دوم تایید می شود.

فرضیه سوم: بین کمپین های مجازی در شبکه پیام رسان تلگرام با ایجاد نا آرامی های قومی مناطق کردنشین استان کرمانشاه رابطه وجود دارد.

جدول ۴: بررسی رابطه بین کمپین های مجازی شبکه پیام رسان تلگرام با ایجاد نا آرامی های قومی استان کرمانشاه

		ایجاد نا آرامی های قومی	کمپین های مجازی
ایجاد نا آرامی های قومی	شدت همبستگی	۱	*۷۹۹*
	رابطه معنی داری	۰	۰/۰۰۰
	تعداد پاسخ دهندگان	۱۵۰	۱۵۰
کمپین های مجازی	شدت همبستگی	*۷۹۹*	۱
	رابطه معنی داری	۰/۰۰۰	
	تعداد پاسخ دهندگان	۱۵۰	۱۵۰

نتایج آماری به دست آمده از آزمون پیرسون در جدول ۴ نشان می دهد که سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ و شدت همبستگی ($F=۷۹۹^{**}$) قوی و ضریب اطمینان ۹۹ درصد است. بنابراین بین افزایش فعالیت های مبتنی بر کمپین های مجازی در شبکه پیام رسان تلگرام، با ایجاد نا آرامی های قومی مناطق کردنشین استان کرمانشاه رابطه وجود دارد لذا فرضیه سوم تایید می شود.

فرضیه چهارم: بین طرح اطلاعات غیر واقعی در رابطه با قوم کرد در شبکه پیام رسان تلگرام با ایجاد نا آرامی های قومی مناطق کردنشین استان کرمانشاه رابطه وجود دارد.

جدول ۵: بررسی رابطه بین طرح اطلاعات غیر واقعی شبکه پیام رسان تلگرام با ایجاد نا آرامی های قومی استان کرمانشاه

		ایجاد ناآرامی های قومی	طرح اطلاعات غیر واقعی
ایجاد ناآرامی های قومی	شدت همبستگی	۱	* * ۰/۶۸۹
	رابطه معنی داری	۰	۰/۰۰۰
	تعداد پاسخ دهندگان	۱۵۰	۱۵۰
طرح اطلاعات غیر واقعی	شدت همبستگی	* * ۰/۶۸۹	۱
	رابطه معنی داری	۰/۰۰۰	
	تعداد پاسخ دهندگان	۱۵۰	۱۵۰

نتایج جدول ۵ نشان می دهد که سطح معنی داری به دست آمده کمتر از ۰/۰۵ و شدت همبستگی (* * ۰/۶۸۹) قوی و ضریب اطمینان ۹۹ درصد است. بنابراین بین افزایش فعالیت های مبتنی بر طرح اطلاعات غیر واقعی در شبکه پیام رسان تلگرام، با ایجاد نا آرامی های قومی مناطق کردنشین استان کرمانشاه رابطه وجود دارد لذا فرضیه سوم تأیید می شود.

مدل رگرسیون: بر اساس مندرجات جدول ۵ ضریب تبیین مدل تعیین شده ۰/۹۸۴ و ضریب تبیین تصحیح شده عدد ۰/۹۸۳ و اثر باقیمانده ۰/۰۸۵۳ بدست آمده است.

جدول ۶: مدل رگرسیون

مدل	R+	ضریب تبیین	ضریب تبیین تصحیح شده	استاندارد خطای برآورد
۱	۰/۹۹۲	۰/۹۸۴	۰/۹۸۳	۰/۰۸۵۳۳

ضرائب مؤلفه های تشکیل دهنده متغیر مستقل: نتایج تحلیل رگرسیونی عوامل تبیین کننده رابطه بین شبکه پیام رسان تلگرام با ایجاد نا آرامی های قومی مناطق کردنشین استان کرمانشاه نشان می دهد که از میان مؤلفه ها، کمپین های مجازی با درجه آزادی ۰/۱۴/۷۸۶ و ضریب تبیین ۰/۷۸۱ و پس از آن، مولفه طرح اطلاعات غیر واقعی با درجه آزادی ۰/۱۰/۸۷۴

و ضریب تعیین ۰/۴۲۱، بیشترین ارتباط را در ایجاد ناآرامی‌های قومی استان کرمانشاه دارند.

جدول ۷: نتایج تحلیل رگرسیونی عوامل تبیین کننده رابطه بین شبکه پیام رسان تلگرام با ناآرامی‌های قومی مناطق کرمانشاه

مدل	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	درجه آزادی	سطح معنی داری
	ضریب تعیین	انحراف معیار	بتا		
شبکه پیام رسان تلگرام	۰/۴۲۱	۰/۰۴۹	۰/۵۵۶	۸/۴۵۳	۰/۰۰۰
برجسته سازی مشکلات اجتماعی و قومی	۰/۶۳۹	۰/۰۲۷	۰/۵۷۳	۹/۴۵۵	۰/۰۰۰
گسست های قومی	۰/۲۲۱	۰/۰۴۷	۰/۶۵۱	۸/۶۵۳	۰/۰۰۰
کمپین های مجازی	۰/۷۸۱	۰/۰۵۳	۰/۷۲۶	۱۴/۷۸۶	۰/۰۰۰
طرح اطلاعات غیر واقعی	۰/۴۲۱	۰/۰۴۷	۰/۴۲۱	۱۰/۸۷۴	۰/۰۰۰

a. Dependent Variable:

بحث و نتیجه گیری

قومیت‌ها، اگر چه نقش مهمی در ارتقای میراث فرهنگی، رشد و توسعه سیاسی، اقتصادی و دفاع از تمامیت ارضی کشور در برابر تهدیدات را داشته‌اند، اما تحولات رخ داده در ابعاد داخلی و خارجی نشان می‌دهد که همین تنوع قومی و قومیت گرایی، خود می‌تواند به نوعی، به عاملی جهت ظهور تهدیدات و چالش‌های جدیدی تبدیل شود. به تعبیر دیگر اقوام ایرانی و از جمله قوم کرد استان کرمانشاه، هم امتیاز و فرصت گران بهایی در راه تحول و توسعه ایران هستند و هم می‌توانند در شرایط بحران‌های داخلی و خارجی، چالش‌هایی برای هویت، وحدت، نظم و امنیت ایجاد کنند. بدون تردید تمام چالش‌ها و محدودیت‌های فرا روی اقوام می‌توانند به عنوان تهدیدات امنیتی، مانعی جدی در جهت شکل‌گیری هویت ملی و نظم و امنیت عمومی تلقی شود. از طرفی رسانه‌های اجتماعی به ویژه شبکه پیام رسان تلگرام در عرصه اطلاع رسانی و تبلیغات، به عامل محوری شکل دهی افکار عمومی در جوامع معاصر تبدیل شده است. نقش قابل ملاحظه شبکه‌های

اجتماعی مجازی به ویژه شبکه مبتنی بر تلفن همراه تلگرام در بحران‌های قومی و کشمکش‌های اجتماعی، سیاسی و بین‌المللی غیر قابل انکار است. همان‌طور که شبکه‌های اجتماعی مجازی در بحران اخیر همه پرسی اقلیم کردستان عراق این موضوع را یادآور شدند. اگرچه تحولات و ناآرامی‌ها و بحران‌های قومی بخشی از جامعه، به‌طور مطلق در اختیار شبکه‌های اجتماعی نیست، اما فناوری‌های نوین ارتباطی و اطلاع‌رسانی توانسته‌اند به‌عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل و بازیگران اجتماعی نقش و کارکرد محوری ایفا نمایند.

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه بین شبکه اجتماعی تلگرام با ایجاد ناآرامی‌ها و اعتراضات قومی کردنیستان استان کرمانشاه انجام شد. نتایج پژوهش نشان داد که اغلب پاسخگویان به‌طور متوسط مدت زمان زیادی را در طول شبانه‌روز به حضور در شبکه اجتماعی مجازی تلگرام اختصاص می‌دهند در حالی که وقت کمتری برای بهره‌برداری از رسانه‌های سنتی مانند رسانه‌های مکتوب، دیداری و شنیداری صرف می‌کنند. آن‌ها همچنین اظهار داشته‌اند که فناوری‌های نوین ارتباطی و اطلاع‌رسانی به ویژه تلگرام برای بهره‌برداری‌های اطلاعاتی و امنیتی و ارائه تحلیل اجتماعی - سیاسی نسبت به رسانه‌های سنتی راحت‌تر، دقیق‌تر، ارزان‌تر و بدون وجود سانسورهای خبری است. این یافته به معنای آن است که کارگزاران اطلاعاتی، بیشتر به فنون و تکنیک‌های نوین کنترل‌های اطلاعاتی و امنیتی در فضای رسانه‌ای و جامعه شبکه‌ای روی آورده‌اند و تکنیک‌ها و روش‌های سنتی کنترل‌های اطلاعاتی در رابطه با بحران‌های قومی را در فضای شبکه‌ای شده امروزه کمی ناکارآمدتر تلقی می‌کنند، چرا که محتوای تولید شده در رابطه با موضوعات مختلف اجتماعی - سیاسی و حتی امنیتی، به ویژه ناآرامی‌های قومی، عمدتاً از طریق شبکه‌های اجتماعی مجازی به ویژه تلگرام به وقوع می‌پیوندد. شواهد نیز حاکی از آن است که تلگرام توانسته در ایجاد ناآرامی‌های قومی و بروز برخی از بحران‌های اجتماعی و امنیتی نقش آفرینی نمایند؛ بحران قومی و فرمان همه پرسی اقلیم کردستان عراق و اطلاع‌رسانی‌های گسترده در رابطه با وقوع زلزله اخیر شهرستان‌های تابعه استان کرمانشاه از جمله سرپل

ذهاب و قصر شیرین و نحوه امداد رسانی مردم و دولت و انعکاس نارسایی‌ها و مشکلات متعدد در این زمینه که بیشتر از طریق تلگرام اطلاع رسانی شد، گواهی بر این ادعا است. یافته‌های این پژوهش حاکی از آن است که بین شبکه پیام‌رسان تلگرام از طریق برجسته سازی مشکلات اجتماعی، با ایجاد ناآرامی‌ها و اعتراضات قومی کردنشینان کرمانشاه رابطه وجود دارد. این یافته، با یافته‌های کبریایی‌زاده (۱۳۹۰) همخوانی دارد که نشان داده است «شبکه‌های اجتماعی مجازی به واسطه بسیج نیروها در تحولات اخیر خاورمیانه تحولی ایزاری و روش‌شناسانه در ایجاد جنبش‌های سیاسی و اجتماعی ایجاد کرده است».

یافته دیگر این پژوهش نشان داد که بین گسست‌های قومی ایجاد شده در شبکه پیام‌رسان تلگرام، با ایجاد ناآرامی‌های قومی مناطق کردنشین استان کرمانشاه رابطه وجود دارد. به این معنی که، کاربران و بازیگران شبکه پیام‌رسان تلگرام عصیت‌های قومی زمینه دار در مناطق کردنشین استان کرمانشاه را بیش از پیش تشدید نموده و با ایجاد شکاف و گسست قومی با استفاده از اقدامات شبکه‌ای مانند جذب نیروهای معاند و سلفی در سطح استان کرمانشاه که زمینه‌های لازم برای انجام اقدامات تشنج آفرین و بحران‌زا را دارند، در ایجاد ناآرامی‌ها، اعتراضات و درگیری‌ها و بحران‌های قومی تاثیرگذار هستند. یافته‌ای که حیدری و شاوردی (۱۳۹۲) نیز به آن اشاره کرده‌اند؛ آنها نشان دادند که «کاربران قومی با فعالیت خود در این شبکه‌ها، ضمن تاثیرپذیری از شبکه‌های اجتماعی، بر سایر کاربران نیز تاثیر می‌گذارند».

یافته دیگر این پژوهش که با یافته اکبری (۱۳۸۹) همخوانی دارد، رابطه بین کمپین‌های مجازی شبکه پیام‌رسان تلگرام با ایجاد ناآرامی‌های قومی مناطق کردنشین استان کرمانشاه است. کمپین‌های مجازی در بستر اینترنت و فضای ارتباطی تلگرام با اعلام فراخوان‌های مجازی در رابطه با رویدادها و موضوعات مختلف قومی به انحاء مختلف سعی در ایجاد فضای ناامنی در حوزه قومیت‌ها به ویژه قوم کردها داشته و با طرح مسائلی همچون اختلافات قومی در مناطق کردنشین و بی‌توجهی دولت و مسئولین محلی به مشکلات اجتماعی،

اقتصادی اقوام کرد، حس ناسیونالیستی را در کاربران و کنشگران قومی تحریک نموده و زمینه را برای اعتراضات قومی و درگیری‌های خیابانی فراهم می‌نمایند. نتایج پژوهش در این بعد، حاکی از آن است که بین کمپین‌های مجازی تلگرام با ایجاد ناآرامی‌های قومی مناطق کردنشین استان کرمانشاه رابطه وجود دارد.

نتایج این پژوهش در بعد دیگر نشان داد که ارتباط معنی داری بین تلگرام از طریق طرح اطلاعات غیر واقعی در رابطه با قوم کرد، با ایجاد ناآرامی‌های قومی مناطق کردنشین استان کرمانشاه وجود دارد. کاربران و کنشگران تلگرام با تولید و انتشار محتوای نادرست و غیر واقعی در رابطه با قومیت‌ها به ویژه قوم کرد، در جوسازی و ایجاد فضای التهاب در مناطق کردنشین استان کرمانشاه نقش دارند و بنابراین برای پیشگیری و مقابله با این بحران، شفاف سازی و ارائه آمارهای دقیق و رسیدگی به برخی از مشکلات اقوام در زمینه‌های سیاسی، اجتماعی و اقتصادی از یک سو و همچنین کنترل‌های اطلاعاتی و امنیتی برخی از نا امن کنندگان و بازیگران متخلف شبکه پیام رسان تلگرام از سوی دیگر ضروری است.

پیشنهادها:

- ساز و کار مناسب رصد و اشراف اطلاعاتی در خصوص رویدادهای مختلف در رابطه با قومیت‌ها به ویژه قوم کرد که از طریق تلگرام ایجاد شود؛
- شناسایی بازیگران و افراد برجسته پیام رسان تلگرام در راستای هدایت و مدیریت آنان یا در نقطه مقابل آن برخورد با عناصر اغتشاش آفرین به منظور پیشگیری از اقدامات تحریک آمیز علیه قومیت‌ها؛
- انجام عملیات روانی متقابل در راستای خنثی سازی جریان‌ها، شایعه پراکنی‌ها و بزرگ‌نمایی‌های بازیگران و افراد برجسته در موضوع‌های قومیت‌ها به ویژه قوم کرد توسط پلیس‌های تخصصی به ویژه پلیس اطلاعات و امنیت عمومی فرماندهی انتظامی استان کرمانشاه؛

- هماهنگ‌سازی سازمان‌های فرهنگی و اجتماعی و امنیتی برای حضور هماهنگ و برنامه‌ریزی شده در شبکه‌های اجتماعی با محوریت سازمان پلیس در راستای مدیریت فرهنگی و اجتماعی و کنترل امنیتی کمپین‌های مجازی در شبکه پیام‌رسان تلگرام؛
- حضور میدانی مسئولین به ویژه مسئولین محلی در حوادث و تحولاتی که احساسات و افکار قومی را جریحه دار نموده و دلجویی از آنها؛
- شفاف‌سازی در مورد طرح اطلاعات غیر واقعی که از طریق شبکه پیام‌رسان تلگرام در رابطه با قوم کرد انتشار می‌یابد و احساسات عمومی را جریحه دار نموده و اقوام و گروه‌های قومی و اقلیت‌ها را تحریک می‌نمایند؛
- ارائه آمار و اطلاعات دقیق در رابطه با عملکرد دولت مردان و مسئولین محلی در رابطه با موضوعات قومی به ویژه اقوام کردنشین استان کرمانشاه در راستای پیشگیری از آمار و اطلاعات غیر واقعی و سیاه‌نمایی‌هایی که از طریق شبکه پیام‌رسان تلگرام انتشار می‌یابد؛
- اعتماد سازی، اقناع سازی و شفاف‌سازی اطلاعات در تلگرام در رابطه با مشکلات اجتماعی و قومی و نحوه رسیدگی به مسائل قومی از سوی مسئولین محلی و دولتی.

منابع

- ۱- آذرخش، سمیه و سپیده (۱۳۹۲). شبکه‌های اجتماعی در محیط وب ۲. تهران: آتی‌نگر.
- ۲- آقای، سید داود؛ صادقی، سید سعید، هادی و داریوش (۱۳۹۱). واکاوی نقش اینترنت و رسانه‌های اجتماعی در تحولات منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا (اطلاع‌رسانی، سازماندهی و گسترش سریع تحولات). فصلنامه روابط خارجی. سال چهارم. شماره دوم. صص ۷-۳۳.
- ۳- اکبری، احمد (۱۳۸۹). نقش شبکه‌های اجتماعی در ایجاد و مهار بحران‌ها. فصلنامه ره‌آورد نور. سال نهم. شماره ۳۱. صص ۳۹-۳۲.

۴- اکبری، الهام (۱۳۸۹). تاریخچه شبکه‌های اجتماعی. وبلاگ یادگیری الکترونیکی؛ قابل بازیابی

از: <http://learning-ict.blogfa.com/>

۵- حیدری، حسین و شاوردی، تهمنه (۱۳۹۲). شبکه‌های اجتماعی مجازی و قومیت؛ فرصت‌ها

و تهدیدهای پیش رو، فصلنامه پژوهش‌های ارتباطی، سال بیستم، شماره ۷۶، صص ۳۷-۶۴.

۶- دادگران، سید محمد (۱۳۸۴). مبانی ارتباط جمعی. تهران: نشر مروارید و فیروزه (چاپ هشتم).

۷- دعاگویان، داود، عبدالرحمانی، رضا (۱۳۹۶). نقش رسانه‌ها در گسترش درگیری‌های قومی

مناطق مرزی ف.ا. استان آذربایجان غربی در سال ۱۳۹۳، پژوهش نامه مطالعات مرزی، سال پنجم،

شماره سوم، صص ۲۸-۵۶.

۸- سعدآبادی، علی اصغر؛ پورعزت، علی اصغر و عباسی، طیبه (۱۳۹۲). شناسایی مولفه‌های

همبستگی ملی در اقوام ایرانی، تهران، نشریه راهبرد دفاعی، دوره ۱۱، شماره ۴۲، ۱۷۳-۱۹۸.

۹- سورین، ورنر و تانکارد، جیمز (۱۳۸۱). نظریه‌های ارتباطات، ترجمه علیرضا دهقان، تهران:

انتشارات دانشگاه تهران.

۱۰- رحیمی، بابک (۱۳۹۲). ویروس آزادی در فضای جهانی. ماهنامه اندیشه پویا. شماره پاییز،

بازیابی از: <http://www.mazandnume.com>

۱۱- سردارنیا، خلیل‌الله (۱۳۸۸). اینترنت، جنبش‌های اجتماعی جدید و بسیج اعتراض‌ها. فصل‌نامه

پژوهش‌های ارتباطی. سال شانزدهم. شماره ۶۰. صص ۱۷۶-۱۵۱

۱۲- سورین، ورنر جوزف و تانکارد، جیمز (۱۳۸۱). نظریه‌های ارتباطات. ترجمه علیرضا دهقان،

تهران: دانشگاه تهران (چاپ هشتم).

۱۳- صالحی امیری، سیدرضا (۱۳۸۵). مدیریت منازعات قومی در ایران: نقد و بررسی الگوهای

موجود و آرایه الگوی مطلوب، تهران: مرکز تحقیقات استراتژیک.

۱۴- ضیایی پرور، حمید (۱۳۸۹). چیستی شبکه‌های اجتماعی و ابعاد و ویژگی‌های این شبکه‌ها و

نسبت آن با هویت، گزارش نشست تخصصی تاریخ ۲۶ تیر ۱۳۸۹ شبکه‌های اجتماعی و هویت،

تهران، مرکز تحقیقات استراتژیک.

۱۵- قاسمی، علی اصغر، خورشیدی، مجید، حیدری، حسین (۱۳۹۰). همسازی در هویت ملی و قومی در ایران و رویکرد اقوام ایرانی به حق تعیین سرنوشت، فصلنامه علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبائی- زمستان، شماره ۵۵، صص ۵۷-۹۲

۱۶- کاستلز، مانوئل (۱۳۸۰). پیام مانوئل کاستلز به مناسبت رونمایی از نسخه فارسی کتاب قدرت ارتباطات. قابل بازیابی از: <http://www.ric.ir/news.php?extend>

۱۷- کبریایی زاده، حسین (۱۳۹۰). نقش شبکه‌های اجتماعی در شکل‌گیری تحولات سیاسی و فرهنگی با تمرکز بر امواج بیداری اسلامی در خاورمیانه. ماهنامه روابط فرهنگی. شماره ۱، صص ۳۰-۳۷

۱۸- کلاهیجان، محمود (۱۳۹۱). اثرات فن آوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی بر افکار عمومی. کتاب مجموعه نشست‌های همایش افکار عمومی و امنیت اجتماعی. تهران: معاونت اجتماعی ناجا

۱۹- گیدنز، آنتونی (۱۳۶۷). جامعه‌شناسی. ترجمه منوچهر صبوری، تهران: نشرنی.

۲۰- مولاناپور، رامین (۱۳۹۱). وب ۲ و بازاریابی مبتنی بر وب ۲. تهران، نشر آتی نگر.

۲۱- نظام بهرامی، کمیل (۱۳۸۱). گفت و گو در اندیشه یورگن هابرماس. تهران. فصلنامه مطالعات ملی. سال چهارم. شماره ۱۳. صص ۸۹-۱۰۸.

۲۲- ویندال، سون؛ سیگنابتز، نیو و اولسون، جین (۱۳۷۶). ارتباط- برنامه ریزی. تهران: انتشارات جامعه‌شناسان.

23- Santos, E; Long Pan; Wilkinson, J.T.(2014). Infusing Social Networks with Culture, transactions on systems, man, and cybernetics: systems, vol, in Proc. Int. Conf. Artif. Intell., pp. 1-17.

24- Zhou, Jing; Shin, Shung Jae; Brass, Daniel J; Choi, Jaepil; Zhang, Zhi-Xue.(2009). Social etworks, personal values, and creativity: Evidence for curvilinear and interaction effects, Journal of Applied Psychology, 94(6), 1544-1552.

Arc